

Frederik Truyen*, *Sara Roegiers***
University of Leuven
Belgia

**PIĘĆ UNIWERSYTETÓW EUROPEJSKICH – PIĘĆ STRATEGII
INNOWACYJNEGO WZBOGACANIA EDUKACJI ZASOBAMI
IKONOGRAFICZNYMI Z WYKORZYSTANIEM TECHNOLOGII
INFORMACYJNYCH I KOMUNIKACYJNYCH.
STUDIUM NA PRZYKŁADZIE PROJEKTU EURIDICE
[FIVE EUROPEAN UNIVERSITIES, FIVE STRATEGIES FOR INNOVATION IN
IMAGE-RICH EDUCATION THROUGH ICT.
A STUDY IN THE FRAMEWORK OF THE EURIDICE PROJECT]**

Abstrakt: Celem usług oferowanych w ramach EURIDICE jest umożliwienie instytucjom edukacyjnym dostępu do bogatego źródła zasobów ikonograficznych, pochodzących od różnych dostawców (archiwów, bibliotek, repozytoriów fotografii) i wzbogaconych o zalecenia metodyczne dotyczące sposobu ich wykorzystania w e-learningu. W artykule przedstawiono efekty wysiłków podjętych przez pięć uniwersytetów uczestniczących w tym projekcie. Omówiono różne strategie realizacji e-learningu bazującego na materiałach ikonograficznych w celu rozwijania metodyki edukacji elektronicznej.

BAZY DANYCH – e-TEN EURIDICE – IKONOGRAFIA CYFROWA – UNIWERSYTE TY – ZDALNE NAUCZANIE

Abstract: The EURIDICE service aims to bring educational institutions a wide range of image contents from different providers, i.e.: archives, libraries and photographic repositories, complemented with methodological guidelines on how to use this material in e-learning settings. This paper describes the outcomes of the effort of five universities involved in the project to describe their strategies for image-rich e-learning in order to develop a common e-learning methodology.

DATA BASE – DIGITAL IMAGES – e-LEARNING – e-TEN EURIDICE – UNIVERSITIES

*

* *

---

* Prof. dr FREDERIK TRUYEN, doktorat z filozofii – University of Leuven, Belgia (1991). Kierownik Department of Informatics, Faculty of Arts. Współzałożyciel i dyrektor techniczny (od 1998) Maerlant Center (<http://www.maerlant.be>), przewodniczący English Editorial Board Foreign Guest Website K.U.Leuven (od 2000). Członek różnych ciał zarządzających na K.U.Leuven, których działalność koncentruje się wokół zagadnień infrastruktury informatycznej i wykorzystania informatyki w edukacji. Adres elektr.: frederik.truyen@arts.kuleuven.be

** Mgr SARA ROEGIERS, absolwentka historii i podyplomowych studiów w zakresie zarządzania serwisami WWW. Nauczyciel i pracownik odpowiedzialny za rozwój multimedii w Maerlant Center (<http://www.maerlant.be>), University of Leuven (Katholieke Universiteit Leuven), Belgia. Współtwórca i projektant serwisów WWW, CDROM-ów oraz rozwiązań z zakresu e-learningu. Adres elektr.: sara.roegiers@arts.kuleuven.be

Kontekst studium: projekt EURIDICE

Zasoby ikonograficzne są bardzo ważnymi narzędziami dydaktycznymi w nauczaniu zarówno przedmiotów humanistycznych i artystycznych, jak i innych dyscyplin akademickich. Mimo iż mogą wzbogacać lub nawet pełnić kluczową rolę w dydaktyce, stosunkowo niewiele uwagi poświęca się sposobom ich dystrybucji i udostępniania. Można postawić pytanie, czy są one wykorzystywane w procesie nauczania i uczenia się w sposób interesujący z punktu widzenia dydaktyki.

Realizacja usług projektowanych w ramach EURIDICE ma zapewnić instytucjom edukacyjnym dostęp do bogatego źródła cennych i w większości wcześniej niepublikowanych zasobów ikonograficznych, pochodzących z różnych źródeł (archiwów, bibliotek, repozytoriów fotografii) i wzbogaconych o zalecenia metodyczne dotyczące sposobu ich wykorzystania w ramach odpowiednich programów edukacyjnych. W artykule przedstawiono efekty wysiłków podejmowanych w ramach projektu EURIDICE, które miały na celu zbudowanie podstaw metodycznych e-learningu, przydatnych następnie dla wszystkich uczestniczących w nim instytucji edukacyjnych. Projekt EURIDICE opiera się na międzynarodowej współpracy i jest finansowany przez Wspólnotę Europejską. Ma na celu zweryfikowanie i potwierdzenie słuszności rozwiązań przyjętych przy projektowaniu usług proponowanych w ramach EURIDICE i stworzenia podstaw dla ich rozwoju w przyszłości.

W badaniach uwzględniono pięć europejskich uczelni: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, belgijski Katholieke Universiteit Leuven, University of Vienna z Austrii; University College of Borås ze Szwecji i hiszpański UB Virtual (wirtualna filia University of Barcelona).

Ponieważ poszczególni partnerzy mają różne potrzeby i stosują różne rozwiązania praktyczne, poszukiwanie jednego, uniwersalnego i wspólnego dla wszystkich modelu e-learningu nie miałoby większego sensu. Przeciwnie, skupiliśmy się na opisanu różnych praktyk, aby umożliwić ich porównywanie i ewentualne zastosowanie w podobnych sytuacjach.

Efektywność e-learningu może zagwarantować jedynie uwzględnienie całego szerokiego kontekstu edukacji. Przedstawione charakterystyki zawierają pełny obraz tego, co w każdej z analizowanych instytucji rozumie się przez e-learning, od opisu infrastruktury technicznej i polityki realizowanej w tym zakresie przez poszczególne instytucje w makroskali, do szczegółowych rozwiązań dotyczących interakcji między studentami i nauczycielami. Oznacza to konieczność wzięcia pod uwagę różnych kategorii użytkowników – praktyków funkcjonujących w obszarze edukacji na poziomie wyższym oraz różnych podejść do nauczania i uczenia się wspieranego technologią komputerową.

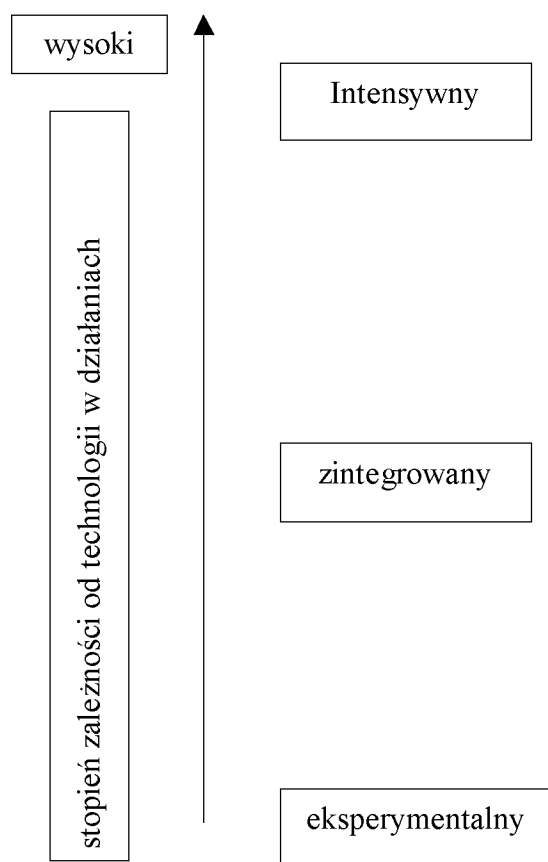
Charakterystyka różnych strategii i praktyk

Wszystkie uniwersytety uwzględnione w badaniach w określonym stopniu wykorzystują rozwiązania z zakresu e-learningu.

Intensywność wykorzystania cyfrowego środowiska edukacyjnego

Ze względu na zróżnicowanie poziomów intensywności wykorzystania cyfrowego środowiska edukacyjnego lub stopień oparcia na technologii e-learningowej interakcji między nauczycielami i uczniami, organizacji zajęć dydaktycznych czy komunikacji w obrębie grupy, możemy wyróżnić różne rodzaje e-learningu:

1. Eksperymentalny
  - wykorzystanie interaktywnych serwisów WWW i narzędzi komunikacyjnych jako uzupełnienie nauczania zorganizowanego w sposób tradycyjny
  - brak oparcia w koncepcjach dydaktycznych
  - zastosowanie jedynie kilku instrumentów e-learningowych
  - bazowanie na indywidualnej inicjatywie nauczycieli
2. Zintegrowany
  - wykorzystanie wirtualnego środowiska edukacyjnego
  - komplementarna rola e-learningu
  - zastosowanie rozwiązań e-learningowych w skali całej uczelni – inicjatywa ogólna
3. Intensywny
  - edukacja na odległość
  - symulacje interaktywne

Rys. 1. Intensywność wykorzystania cyfrowego środowiska edukacyjnego

Ranking analizowanych instytucji ze względu na intensywność wykorzystania e-learningu

Centralny obszar skali (rys. 1) zajmuje grupa uniwersytetów, które wykorzystują technologie informacyjne i komunikacyjne dla tworzenia wartości dodanej – jako narzędzia wprowadzania innowacji w dydaktyce. Uczelnie te mają za sobą wiele lat doświadczeń z tradycyjnymi formami nauczania. Po przejściu „okresu próbnego” technologie informacyjne i komunikacyjne znalazły już swoje miejsce w ich codziennej praktyce badawczej i edukacyjnej. Instytucje te są nadal zainteresowane nowymi formami organizacji współpracy studentów, interakcji między studentami i nauczycielami, usprawnieniem narzędzi dydaktycznych itp. Do tej grupy zostały zaliczone:

- Katholieke Universiteit Leuven

Uniwersytet aktywnie uczestniczy w debacie na temat e-learningu i należy do założycieli stowarzyszenia nauczania na odległość EUROPACE. E-learning jest tutaj traktowany jako narzędzie podnoszenia jakości uczenia się. Zainwestowano w ogólnouniwersyteckie rozwiązania w zakresie e-learningu, które są ściśle zintegrowane z usługami oferowanymi studentom oraz z administracją. Wszyscy nauczyciele i studenci dysponują łatwym dostępem do szerokopasmowego Internetu. Rozwiązania e-learningowe stosowane są wyłącznie w powiązaniu z tradycyjnymi formami edukacyjnymi, jako narzędzie prowadzące do kierowanego, ale jednocześnie samodzielnego uczenia się, w którym nauczyciel pełni rolę eksperta lub indywidualnego doradcy, a student – osoby poszukującej wiedzy

- University of Vienna

Sytuacja w tej uczelni jest podobna jak w przypadku poprzedniego uniwersytetu – nie oferuje się edukacji na odległość. Zamiast tego e-learning wykorzystywany jest jako sposób stymulowania innowacyjności

- University College of Borås (Högskolan i Borås, HiB)

Ogólnie rzecz biorąc, uczelnia oferuje dwie formy:

- nauczanie na odległość uzupełnione ograniczonymi zajęciami organizowanymi przede wszystkim w rozproszonych geograficznie ośrodkach
- tradycyjne formy nauczania uzupełniane rozwiązaniami e-learningowymi

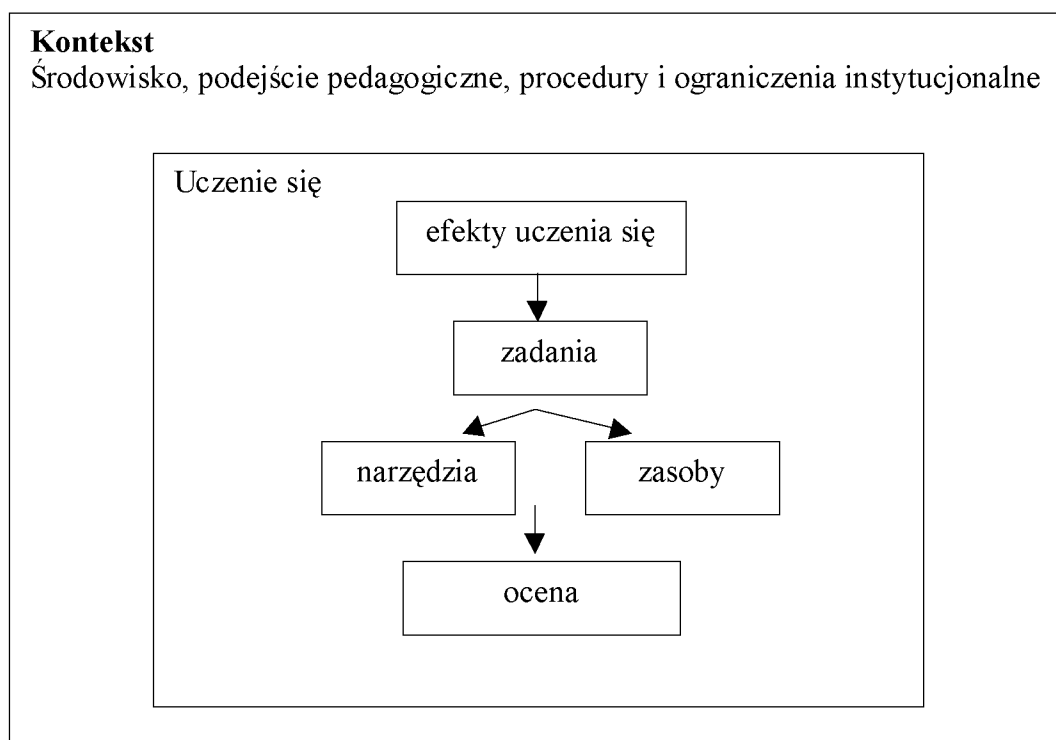
Mniej intensywne wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w edukacji stwierdzono na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Cały proces edukacyjny opiera się tu przede wszystkim na bezpośrednich spotkaniach, choć rozpoczęto już testowanie wybranej platformy do e-learningu (1 kurs) i zrealizowano kilka projektów wykorzystujących np. wideokonferencje. Nauczyciele wdrażają e-learning z własnej inicjatywy, a różne propozycje w tym zakresie mają służyć przede wszystkim studentom stacjonarnym. Obecnie większość studentów nie dysponuje w swoich domach dostępem do Internetu (szczególnie osoby mieszkające poza dużymi miastami) – jednak dzięki realizowanym obecnie projektom sytuacja ta ulega zmianie.

Na drugim końcu skali znajduje się UBVirtual, związany organizacyjnie z University of Barcelona, gdzie e-learning jest stosowany w nauczaniu na odległość. Dopiero niedawno w wyniku współpracy z pewną instytucją zajmującą się kształceniem dorosłych, w UBVirtual zaczęto organizować także tradycyjne, bezpośrednie spotkania uczniów z nauczycielami.

Poziom ogólny (makroskala). Kontekst e-learningu – wprowadzenie koncepcji profilu instytucji

Celem posługiwania się opisami rzeczywistych instytucji jest umożliwienie potencjalnym, przyszłym użytkownikom EURIDICE odnalezienia przykładów odpowiadających ich konkretnym sytuacjom, a z drugiej strony, umożliwienie twórcom i dostawcom usług i zasobów zrozumienia potrzeb ich klientów w tym zakresie. Opisy składają się z informacji na temat infrastruktury technicznej, procesu podejmowania decyzji i kultury pedagogicznej w zakresie e-learningu w poszczególnych uczelniach. Celem jest przedstawienie organizacji e-learningu w każdej z instytucji oraz stopnia, w jakim jest on osadzony w zarządzaniu uczelnią i całym procesem dydaktycznym. Rezultatem jest opis struktur kierujących, organizacyjnych i wspierających e-learning na trzech poziomach: polityki, infrastruktury i wsparcia dla e-learningu.

W celu lepszego zrozumienia, jak funkcjonuje efektywny e-learning, konieczne jest spojrzenie z szerszej perspektywy. Rysunek 2 przedstawia czynniki uczestniczące w kształtowaniu sytuacji dydaktycznej.

Rys. 2. Kontekst uczenia się. Źródło: *Pedagogical review of learning activities and use cases*. LADIE project report, August 2005.

Czynność uczenia się jest procesem interakcji między uczącym się lub uczącymi się a środowiskiem (zasoby informacji, narzędzia i instrumenty, systemy i usługi komputerowe, wydarzenia i obiekty ze świata rzeczywistego), która dokonuje się w odpowiedzi na konkretne zadanie i prowadzić ma do osiągnięcia zamierzonego rezultatu dydaktycznego [Beetham 2004].

Uczenie się zawsze zachodzi w jakimś kontekście, na które składa się środowisko, stosowane rozwiązania pedagogiczne oraz instytucjonalne procedury i ograniczenia. W celu stworzenia najbardziej efektywnych warunków dla e-learningu, należy rozważyć każdy z tych czynników.

Poziom szczegółowy (mikroskala). Wprowadzenie do scenariuszy e-learningu

W tej części artykułu scharakteryzowane zostaną różne działania e-learningowe. Celem ma być zapoznanie potencjalnych użytkowników z różnymi możliwymi rozwiązaniami w zakresie wykorzystania zasobów ikonograficznych w e-learningu w rozmaitych kontekstach:

- od tradycyjnych, stacjonarnych form uczenia się w niewielkim stopniu wspieranych zdobyczami techniki do nauczania na odległość, wymagającego profesjonalnych umiejętności w zakresie korzystania z odpowiednich usług
- od kontekstu pracy grupowej zorganizowanej wokół określonych zadań badawczych, do elastycznych relacji między indywidualnie traktowanym uczniem i jego nauczycielem

W tym celu tworzymy zarówno charakterystyki użytkowników usług EURIDICE, jak i opisy konkretnych zastosowań tych usług (te ostatnie zostaną przedstawione w następnym rozdziale).

Jakie są cele?

Praktyczne przykłady zastosowania materiałów ikonograficznych w edukacji wspieranej technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi zostaną przedstawione w formie łatwo zrozumiałych scenariuszy. W ich ramach działania edukacyjne wykorzystujące zasoby ikonograficzne powinny być opisywane przy pomocy zrozumiałej terminologii i powinny zawierać:

- cel działania
- rolę nauczycieli
- rolę studentów
- kontekst (konfiguracja grupy, praca indywidualna itd.)
- trajektorię, sekwencję działań lub proces dochodzenia do celu
- wykorzystane rozwiązania technologiczne
- rodzaj wykorzystanych zasobów

Jakie są korzyści takiego podejścia?

Dzięki przedstawieniu i opisaniu konkretnych przypadków za pomocą ogólnie znanej terminologii w sposób niezależny od wykorzystywanych platform, nauczyciele i inni specjaliści zajmujący się e-learningiem (na przykład projektanci e-learningu) mogą odnieść opisane przypadki do swoich własnych doświadczeń. Celem jest informowanie zainteresowanych specjalistów zajmujących się e-learningiem o sposobach włączania materiałów ikonograficznych do działań edukacyjnych oraz, jak autorzy tego artykułu mają nadzieję, inspirowanie ich do poszukiwania nowych możliwości wykorzystania tego typu zasobów.

Nie tylko dla nauczycieli

- personel techniczny może wykorzystywać przedstawione scenariusze do lepszego zrozumienia potrzeb prowadzących zajęcia e-learningowe, a w konsekwencji do zaproponowania lepszych rozwiązań w odniesieniu do sposobów wykorzystania materiałów ikonograficznych
- scenariusze te pełnią także kluczową rolę w ocenie zaawansowania budowy wirtualnego środowiska edukacyjnego w odniesieniu do włączania materiałów ikonograficznych w sposób wygodny zarówno dla nauczycieli jak i studentów

Jakie cechy ma studium przypadku zastosowania (oryg. use case) rozwiązań e-learningowych?

- formalne
- wzór, który może być ponownie wykorzystany
- zazwyczaj niezależne od technologii

Co charakteryzuje scenariusz użytkownika (oryg. user scenario)?

- nieformalny
- lepiej opracowany i osadzony w kontekście niż opis zastosowania
- opis jednej wybranej działalności edukacyjnej

Studium przypadku zastosowania e-learningu stanowi swego rodzaju ogólne wprowadzenie do przedstawienia określonej sytuacji, a konkretne praktyczne przykłady zostaną przedstawione w ramach scenariuszy użytkowników. Kompletne scenariusze użytkowników można otrzymać od koordynatorów projektu EURIDICE.

Opisy zastosowań rozwiązań e-learningowych

Niektóre z opisów koncentrują się na obserwowanych wynikach uczenia się (na przykład na testach kwalifikujących studenta do następnego modułu). Inne skupiają się wokół kwestii budowania wewnętrznej struktury kognitywnej (na przykład przez łączenie teorii i praktyki w badaniach stosowanych na drodze dyskusji i realizacji zadań). W instytucjach, w których e-learning pełni rolę narzędzia wprowadzania innowacji edukacyjnych, mniejszą uwagę zwraca się na kwestię informacji i zawartości kursów online. Nacisk kładzie się raczej na budowanie społeczności edukacyjnych poprzez rozwijanie współpracy i komunikacji.

Uniwersytet Jagielloński, Polska

Eksperymenty z e-learningiem na Uniwersytecie Jagiellońskim rozpoczęły się już w 1996 roku, kiedy grupa studentów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa wzięła udział w kursie na odległość realizowanym w trybie online przez SUNY at Buffalo w USA. Od tego czasu IINiB UJ:

- prowadził projekty pilotażowe i eksperymenty w obszarze nauczania na odległość
- prowadził badania w zakresie informacji naukowej i digitalizacji
- uczestniczył w projektach finansowanych przez Komisję Europejską

Plany na przyszłość: poszerzać lub uzupełniać studia z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa o rozwiązania e-learningowe

Przypadek 1. „Katalogowanie materiałów audiowizualnych i multimedialnych”

Czteromiesięczny kurs ma nauczyć studentów i bibliotekarzy umiejętności katalogowania materiałów audiowizualnych. Łączy w sobie rozwiązania z zakresu nauczania na odległość i zajęć laboratoryjnych. Dzięki modułowej konstrukcji kursu studenci sami mogą określać własne drogi do celu (każdy moduł dotyczy innego typu dokumentów, obejmuje wszystkie niezbędne informacje, zawiera testy do samodzielnego wykonania i możliwość dokonania końcowej oceny, od której zależy możliwość podjęcia przez studenta nauki w ramach kolejnego modułu).

Przypadek 2. Kurs „Freenet”

W trakcie kursu studenci poznają fenomen Freenetu. Uczą się sposobów tworzenia i zarządzania sieciami typu Freenet. Kurs trwa cały rok akademicki i w większej części prowadzony jest przez zagranicznych nauczycieli z wykorzystaniem Internetu (studenci spotykają się tylko 2 razy). Praca ma charakter zespołowy (wykorzystuje się listy dyskusyjne), odbywa się jednak we wspólnym tempie i według jednej dla wszystkich drogi postępowania.

Katholieke Universiteit Leuven, Belgia

Polityka Katholieke Universiteit Leuven (K.U. Leuven) w odniesieniu do e-learningu:

- podporządkowana generalnej polityce edukacyjnej uniwersytetu wyrażającej się w hasle: kierowane samodzielne uczenie się
- e-learning jest podstawowym narzędziem prowadzącym do innowacji w edukacji – jednolite cyfrowe środowisko edukacyjne jest narzędziem elastycznej edukacji zorientowanej międzynarodowo i służy integracji K.U. Leuven z innymi flandryjskimi uczelniami
- K.U. Leuven nie oferuje kursów w trybie nauczania na odległość. Zamiast tego technologia e-learningowa jest wykorzystywana do rozwijania, zastępowania i transformowania istniejących form pracy w celu tworzenia mieszanego środowiska edukacyjnego
- integracja: rozwiązania e-learningowe współgrają z funkcjonującym na terenie kampusu systemem informacyjnym. Integracja tego systemu i realizowanych za jego pośrednictwem usług elektronicznych jest jednym z celów podejmowanych działań
- polityka e-learningowa w K.U. Leuven stanowi wspólny obszar odpowiedzialności zarządu całej uczelni jak i osób odpowiedzialnych za politykę edukacyjną. Istnieją wspólne, mieszane komitety, których zadaniem jest dbanie o zachowanie równowagi między innowacjami technicznymi a jakością nauczania

Przypadek 1. Standardowy kurs TOLEDO

Nauczyciele pełnią funkcje projektantów i wykonawców kursów, tworzą ich treść, są wykładowcami i indywidualnymi doradcami studentów. Efektywność nauczania w ramach tego typu scenariuszy osiąga się poprzez stymulowanie samodzielnego uczenia się studentów pod kierunkiem ekspertów przedmiotowych. Z jednej strony oferuje się studentom duży zbiór zasobów informacyjnych, literatury i jej wykazów oraz ćwiczenia pozwalające na dokonywanie samooceny. Z drugiej strony różnorodne narzędzia komunikacyjne i bezpośrednie spotkania w ramach zajęć grupowych umożliwiają realizację społecznego wymiaru wiedzy.

Wszystkie działania edukacyjne organizowane w trybie online dokonują się w ramach wirtualnej platformy edukacyjnej, która oferuje dostęp do szerokiego zakresu publikacji oraz narzędzi komunikacji i oceny.

Przypadek 2. Międzynarodowy kurs: „Film i literatura”

To nowatorskie, międzynarodowe przedsięwzięcie, w którym studenci studiów magisterskich w ramach międzynarodowych zespołów wspólnie piszą hipertekstowe artykuły korzystając z technologii *wiki*. Nauczyciele i ich asystenci także pochodzą z różnych krajów i również wspólnie projektują taki kurs w ramach wirtualnego środowiska edukacyjnego. Kurs zawiera teksty, materiały ikonograficzne i pliki filmowe. Tekst samego kursu

dostępny jest w kilku językach. Studenci uczęszczają na bezpośrednie sesje z wykładowcami i dyskusje organizowane w grupach. Międzynarodowe zespoły zarówno nauczycieli, jak i studentów „spotykają się” w Internecie. Efektem kursu jest międzynarodowe dzieło zbiorowe – artykuł hipertekstowy napisany przy pomocy *wiki*. Współpraca online wspierana jest przy pomocy odpowiedniego oprogramowania do pracy grupowej. Uczący się mogą dostosowywać przeznaczoną dla siebie przestrzeń do swoich potrzeb i korzystać z kilku różnych narzędzi komunikacji. *Wiki* jest wykorzystywana do kompilowania surowych materiałów do artykułu, do oznaczania indywidualnego wkładu i do przygotowania ostatecznej postaci tekstu. Forum dyskusyjne i czat są wykorzystywane do organizowania pracy zespołu i przekazywania ogłoszeń całej grupie. Sami studenci przyczyniają się do rozwoju kursu – przygotowane przez nich artykuły są włączane do zasobów kursu i udostępniane następnym grupom studentów.

University of Vienna, Austria

Polityka w zakresie e-learningu realizowana na University of Vienna stanowi integralną część polityki edukacyjnej prowadzonej przez tę uczelnię. Już wiele lat temu zaczęto podejmować na różnych wydziałach pierwsze inicjatywy w tym zakresie. Oddolna strategia doprowadziła do wypracowania wielu, zróżnicowanych pod względem rozwiązań dydaktycznych, najlepszych praktyk w ramach na przykład filozofii, historii, psychologii, ekonomii, języków itp. Dominuje koncepcja mieszanej edukacji – indywidualny kontakt nauczycieli ze studentami jest postrzegany jako nieodzowna część programów studiów, a e-learning traktowany jest jako integralny element całego procesu uczenia się i nauczania.

Politykę w zakresie e-learningu na tej uczelni można podsumować następująco:

- koncepcja mieszanych form edukacji
- kombinacja różnych orientacji strategicznych: projektowanie programów, interaktywne projektowanie uczenia się, e-portfolio, zarządzanie zasobami e-learningowymi, zarządzanie prawami w środowisku cyfrowym itp.
- interakcje pomiędzy międzydyscyplinarnymi i wielodyscyplinarnymi strategiami na poziomie całego uniwersytetu, poszczególnych wydziałów i podporządkowanych im jednostek organizacyjnych
- równowaga między strategią otwartego dostępu do zasobów i rozwiązaniami komercyjnymi

Przypadek 1. „Reprezentacja wiedzy”

W ramach multidyscyplinarnego seminarium, oprócz bezpośrednich spotkań wykorzystuje się mieszanke różnych technologii w celu wzbogacenia pracy i komunikacji w obrębie grupy. Do wymiany dokumentów i komunikowania się uczestników służy wybrana platforma e-learningowa. Studenci korzystają także z usług nie oferowanych przez tę platformę – na przykład telefonii internetowej. Materiały ikonograficzne są niezwykle istotne dla tematu realizowanego w ramach tego kursu. Studenci prowadzą poszukiwania w archiwach, a znalezione zasoby ikonograficzne stanowią bazę przygotowywanych przez nich tekstów.

HiB. University College of Borås, Szwecja

Uczelnia ma jasną politykę zwiększania liczby kursów wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjne i komunikacyjne. Zgodnie z planami, w 2005 roku 10% wszystkich kursów oferowanych przez ten uni-

wersytet miało mieć taki właśnie charakter. Wyraźne jest też dążenie do rozwijania współpracy z innymi uczelniami w zakresie udoskonalania i wymiany kursów. Często używa się terminu „elastyczne uczenie się”. Kursy realizowane w trybie nauczania na odległość mogą być oferowane w ramach Swedish Net University Agency – organizacji obejmującej terytorium całej Szwecji i funkcjonującej dzięki współpracy wielu instytucji szkolnictwa wyższego. Biblioteka HiB oferuje wyspecjalizowaną pomoc dla studentów zdalnych.

Przypadek 1. „MIDI – Zarządzanie informacją” (kurs na odległość)

Kurs dotyczy zarządzania informacją w kontekście funkcjonowania organizacji. Celem jest zapoznanie studentów z modelami i koncepcjami zarządzania oraz administracją zasobami informacyjnymi w organizacjach. Ma także służyć pogłębieniu wiedzy na temat zarządzania procesami identyfikowania i selekcji zasobów informacyjnych. W ramach kursu prowadzone są między innymi takie przedmioty jak: zarządzanie rekordami, potrzeby informacyjne organizacji, biblioteczne systemy informacyjne, analiza środowiska, audyt informacji, uczące się organizacje.

Kurs jest obowiązkowy dla wszystkich studentów studiów licencjackich/magisterskich w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Obecnie kurs nie jest dostępny dla nikogo z zewnątrz. Każdego roku bierze w nim udział około 100 studentów jednocześnie.

Przypadek 2. „Lepsza informacja”

Kurs jest przeznaczony dla osób wywodzących się z różnych środowisk zawodowych. Jego celem jest kształcenie umiejętności wyszukiwania w Internecie, w tym także informacji, która nie jest udostępniana przez biblioteki i archiwa ani nie jest zgromadzona w bazach danych. Ponadto ma także uczyć krytycznej oceny, formowania, analizowania i badania informacji. Studenci poznają również sposoby gromadzenia i prezentowania informacji w Internecie.

Grupę docelową kursu stanowią osoby pracujące w prywatnych firmach, organizacjach samorządowych i administracji publicznej oraz ci wszyscy, którzy chcą doskonalić swoje umiejętności w zakresie wyszukiwania, wykorzystywania i oceniania informacji. Kurs przystosowany jest zarówno do potrzeb studentów pracujących na pełnych etatach, jak i w niepełnym wymiarze godzin (w pierwszym przypadku może okazać się jednak konieczne zwolnienie z kilku godzin pracy).

Środowisko edukacyjne kursu tworzy platforma WebCT oraz lokalne ośrodki edukacyjne rozproszone na terenie całej Szwecji. Kurs przeznaczony jest dla osób początkujących.

Przypadek 3. E-learning i zasoby ikonograficzne: Szkoła włókiennictwa

W Szkole Włókiennictwa platforma WebCT jest wykorzystywana do wspierania e-learningu zarówno podczas zajęć realizowanych na terenie kampusu, jak i tych organizowanych w trybie edukacji na odległość. Nauczyciele dysponują własnymi bazami materiałów ikonograficznych, które wykorzystują w prowadzonych przez siebie kursach. Niemniej trwają dyskusje na temat korzyści wynikających z utworzenia wspólnej bazy danych dostępnej dla wszystkich. Niestety, realizacja takiego przedsięwzięcia jest obecnie niemożliwa z powodu ograniczeń technicznych WebCT. Ze względu na różny charakter zajęć i wynikające z tego różne potrzeby w odniesieniu do materiałów ikonograficznych, nauczyciele muszą wkładać wiele wysiłku w ich przygotowywanie. Byliby

zainteresowani możliwością kupowania gotowych obrazów i plików filmowych. Obecnie sami wykonują na przykład fotografie, a następnie zamieszczają je we własnej, przeznaczonej dla konkretnego kursu, bazie danych.

Materiały ikonograficzne przygotowywane są głównie przez samych nauczycieli i udostępniane w ramach przeszukiwalnych baz danych. Są wyświetlane w formie slajdów podczas wykładów, mogą być drukowane i używane jako materiał dydaktyczny oraz wykorzystywane podczas egzaminów.

Universitat de Barcelona Virtual, Hiszpania

Universitat de Barcelona Virtual (UBV) został utworzony w 2001 roku przez Universitat de Barcelona w celu zespolenia kursów online oferowanych absolwentom studiów licencjackich oraz studentom studiów magisterskich. Podstawowym zadaniem UBV jest projektowanie, rozwijanie i wdrażanie kursów i studiów zgodnie ze standardami przyjętymi w Universitat de Barcelona.

Przypadek 1. Studia magisterskie dla nauczycieli hiszpańskiego jako języka obcego

Studia mają trwać dwa lata i mają być realizowane w trybie nauczania na odległość. Teksty dostępne są w formacie PDF, a wszelkie zasoby i narzędzia komunikacji w ramach Wirtualnego Środowiska Edukacyjnego. Studia podzielone są na moduły zawierające teksty i ćwiczenia. Każdy moduł kończy się oceną dokonywaną przez nauczyciela. Studenci sami organizują swój proces uczenia się, aczkolwiek istnieje ogólny, obowiązujący wszystkich kalendarz studiów. Nauczyciele pełnią funkcje indywidualnych doradców, prowadzą dyskusje, formułują problemy do rozwiązania i informują o efektach oceny.

Materiały ikonograficzne są wykorzystywane do wyjaśniania lub podsumowywania omawianych treści (w formie różnych schematów), bądź w celach estetycznych, dla uatrakcyjnienia zajęć i przyciągnięcia uwagi uczących się.

Przypadek 2. „Centrum greckiego świata – ateńska agora”

W ramach kursu, również prowadzonego w trybie edukacji na odległość, studenci wykorzystują w wysokim stopniu interaktywne i wizualne zasoby w określonym przez siebie tempie (w ciągu 2 do 3 miesięcy). Studenci prowadzą dyskusje grupowe, rozwiązują indywidualne zadania, wykonują testy służące samoocenie i poddają się końcowemu sprawdzianowi. Nauczyciel pełni funkcję doradcy, poprawia i ocenia końcowy sprawdzian i informuje studentów o jego efektach.

W ramach kursu, materiały ikonograficzne w formie zdjęć, rysunków, map i planów są wykorzystywane do wyjaśniania, ilustrowania, uatrakcyjniania, podsumowania materiału dydaktycznego i oceniania uczestników.

Definicje dotyczące metodyki e-learningu

Przedstawione zostaną definicje podstawowych terminów stosowanych w tym artykule. Laicy często myślą e-learning, czyli uczenie się wspierane komputerowo, z uczeniem się na odległość, w którym uczniowie nie spotykają się bezpośrednio ze swoimi nauczycielami. W rzeczywistości edukacja na odległość istnieje już od XIX wieku i chociaż faktem jest, że obecnie w realizacji większości tego typu kursów wykorzystuje się sieciowe technologie komputerowe, nie oznacza to, że edukacja na odległość jest celem e-learningu.

Co to jest e-learning?

Definicja: uczenie się ułatwiane i wspierane technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi. Dodatkowo zawężamy definicję, określając wspomniane technologie jako sieciowe i komputerowe [źródło JISC].

Co to jest uczenie się na odległość?

Definicja: sformalizowany proces uczenia się zachodzący w sytuacji, gdy uczący się i instruktor są odseparowani w przestrzeni lub czasie, często wspomagany dostępnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi.

Co to jest mieszane uczenie się?

Definicja: proces uczenia się, w którym stosowane są zarówno formy e-learningu, jak i tradycyjne formy nauczania i uczenia się w ramach bezpośredniego kontaktu uczniów z nauczycielami

Co to jest elastyczne uczenie się?

Definicja: elastyczne uczenie się oznacza takie podejście do edukacji i szkoleń, które umożliwia adaptację wielu różnych strategii edukacyjnych i ich realizację w różnorodnych środowiskach edukacyjnych w celu dostosowania form do różnych stylów uczenia się, zainteresowań i potrzeb oraz zmieniających się możliwości (w tym online).

Co to jest czynność uczenia się w e-learningu?

Definicja: jest interakcją między uczącym się lub uczącymi się a środowiskiem (zasoby treści, narzędzia i instrumenty, systemy i usługi komputerowe, wydarzenia i obiekty ze świata rzeczywistego), która dokonuje się w odpowiedzi na konkretne zadanie i ma prowadzić do osiągnięcia zamierzonego rezultatu dydaktycznego [Betham 2004].

Wniosek

W artykule przedstawia opisy różnych zasad, praktyk i procedur e-learningowych, które stwierdzono w instytucjach uczestniczących w projekcie EURIDICE. Skoncentrowano się na przedstawieniu różnych sposobów wykorzystania zasobów ikonograficznych w edukacji. Dzięki pokazaniu działań poszczególnych uczelni z perspektywy ich doświadczeń w zakresie e-learningu, artykuł może okazać się przydatny dla każdego praktyka e-learningu.

Przypadki poszczególnych uniwersytetów zostały omówione w celu pokazania praktycznych przykładów i różnych sposobów zarządzania e-learningiem, wynikających z różnych rozwiązań w zakresie administracji, priorytetów, infrastruktury czy liczby studentów. Żadna z pięciu analizowanych instytucji nie organizuje e-learningu w taki sam sposób. Dostawcy rozwiązań i usług e-learningowych powinni zrozumieć, że podejście „jeden rozmiar pasuje na wszystkich” ma niewielkie szanse powodzenia w tym sektorze edukacji.

W każdym kontekście e-learning pełni inną rolę. Usługi proponowane w ramach projektu EURIDICE mogą okazać się interesujące z kilku przyczyn – ze względu na dostęp, elastyczność i jakość. Z jednej strony usługi te mają zapewnić dostęp do zbiorów ikonograficznych wcześniej niedostępnych (także dla osób z uszkodzonym wzrokiem). Po drugie, mogą służyć podniesieniu elastyczności edukacji – centralne repozytorium oferujące dostęp do zbiorów ikonograficznych przy poszanowaniu praw własności intelektualnej. Studenci i nauczyciele mogą docierać do zasobów z każdego komputera dysponującego dostępem do Internetu. EURIDICE, z wysoką ja-

kością materiałów ikonograficznych, możliwością stosowania zoomu i wyszukiwania opartego na metadanych, oferuje wyraźny jakościowy krok naprzód w stosunku do ery slajdów wyświetlanych w klasach i bialo-czarnych fotokopii.

Więcej informacji na temat projektu EURIDICE znajduje się na stronie WWW: www.euridice-edu.org

Wykorzystane źródła i opracowania

Definicje E-learningu

- Beetham, H. (2004). Review: developing e-learning models for the JISC practitioner communities: a report for the JISC e-pedagogy programme, JISC. http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/Review%20models.doc [odczyt: 7.05.2006].
- IEEE Learning Technology Standards Committee (LTSC). <http://ieeeltsc.org/> [odczyt: 7.05.2006].
- JISC. e-Learning and Pedagogy. <http://www.elearning.ac.uk/elearningandpedagogy> [odczyt: 7.05.2006].
- JISC. E-Learning Programme. http://www.jisc.ac.uk/elp_programme_info.html [odczyt: 7.05.2006].
- Netnet. Distance Learning College Glossary. <http://www.netnet.org/students/student%20glossary.htm> [odczyt: 7.05.2006].
- NSW Food Industry Training Council. Glossary of Terms. www.nswfitc.com.au/a/1855.html [odczyt: 7.05.2006].

Różne strategie i praktyki

- ELISE (2004). Course on e-learning for teachers. <http://www.eliseleren.be/> [odczyt: 7.05.2006].
- Chris Fowler and Terry Mayes (2004). JISC E-Learning Models Desk Study. Stage 2: Mapping Theory to Practice and Practice to Tool functionality based on the Practitioners' perspective. [http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/Stage%202%20Mapping%20\(Versie%201\).pdf](http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/Stage%202%20Mapping%20(Versie%201).pdf) [odczyt: 7.05.2006].
- Gráinne Conole, Allison Littlejohn, Isobel Falconer and Ann Jeffrey. *Pedagogical review of learning activities and use cases*. LADIE project report, August 2005. <http://www.elframework.org/refmodels/ladie/> [odczyt: 7.05.2006].
- Designing for Learning. An update on the Pedagogy strand of the JISC eLearning Programme. 2004. http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/Overview.doc [odczyt: 7.05.2006].